

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliæ Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

280. An Clericus possit conuenire laicum coram iudice Ecclesiastico pro
rebus non solum Ecclesiæ, sed etiam pro fructibus? Et discutitur
quomodo, & quando actor debeat sequi forum rei, Et quæritur, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

RESOL. CCLXXX.

An Clericus possit conuenire laicum coram indice Ecclesiastico pro rebus non solum Ecclesia, sed etiam pro fructibus;
Et discutitur quomodo, & quando actor debet sequi forum rei.
Et queritur, an possit fieri statutum, ut res sequatur forum actoris?
Et an Emphyteuta Ecclesia possit conueniri coram Episcopo pro solutione pensionis?
Et an laicus possit conueniri coram Episcopo, ut soluat laudem?
Et an in contractibus, quibus laici conducunt redditus Ecclesiastorum, & Ecclesiasticorum, apponi possit iuramentum? Ex part. 5, tract. 1, Ref. 7,

Sup. hoc in §. I. **V** idetur negativè respondendum, quia actor sequi debet forum rei, ex leg. in criminali.

C. de iur. omn. iud. & ex aliis pluribus deductis ab utroque Barbosa, Augustino, & Simeone, hoc in locis communibus lit. A, num. 29. illo in Axiomatibus iuris axiom. 10. n. 1. Sed pro rebus Ecclesiastico & Ecclesiastico laicum rem, conueniendum esse coram Ecclesiastico docet Olascus decif. 37. m. 7. & Valbo in lect. Salmat. ad text. cap. si Clericus laicum, num. 9. vbi sic ait: Communiter obtinuit sententia inter iuris Pontificij interpres, quod hoc priuilegium habeat Ecclesia, cum agitur de rebus Ecclesiastico, aut Clerici, sive actione personali, sive reali aduersus laicum, poterit illum conuenire, sive coram seculari, sive coram Ecclesiastico, vbi voluerit, ita ut in electione actoris sit, quem voluerit eligere iudicem, si verò actione merè personali agatur, v.g. ex locato ad mercatum, in qua rei Ecclesiastico restituio non veniat, tunc coram seculari conueniendum est laicus. Et ideo Ioan. de Hevia in Curia Philippica part. 1. §. 5. num. 10. sic afferit: [Pertenece al fuero Ecclesiastico las causas que se tratan sobre bienes y cosas de Iglesias, aunque sea contra legos reos.] Hac illa.

Sup. hoc in Ref. seq. & in Refol. 1. post seq. §. Confirmatur & in tom. 6. tr. 3. Ref. 165. §. Et tandem & seqq.

2. Verum ego puto Clericum posse conuenire laicum coram iudice Ecclesiastico, non solum pro rebus Ecclesiastico, sed etiam pro fructibus, & ita docet Innocent. & Abbas in d. cap. si Clericus laicum de foro competit, vbi firmant Clericum posse conuenire laicum coram iudice Ecclesiastico, vel suis sive agat actione reali, sive personali, veluti ex legato, vel locato, mouentur ex eo, quod etsi fructus præbenda non sint quid spirituale, ut recte notat Felinus in cap. causam de prescript. cum tamen à re Ecclesiastico dependeāt, idem de illis iudicatur, quod de re Ecclesiastico, cap. si annum, de indic. lib. 6. & ibidem Franc. & Ancharamus cap. Episcopi 17. qualib. 1. in cap. quia nos, d. testamentis, vbi Episcopus non potest testari de fructibus ex agris Ecclesiastico perceptis, & sic dicunt nostri text. regulam evidenter succedere, & facit text. in cap. postulasti, de homicidio. Hanc etiam sententiam docet Beletus in disquisit. Cler. part. 1. tit. de favore Cler. rea. l. 8. §. num. 2. & sequent. Maceraten. lib. 1. refol. 49. num. 9. Gabriel confi. 37. num. 10. Vulpius in praxi fori Eccles. cap. 27. num. 5. Gratianus tom. 22. cap. 238. num. 17. & alii penes ipsos, multas rationes adducentes pro hac firmanda sententia. Sed non desinam hīc apponere verba Antonij Rippol. var. refol. cap. 1. de iurifd. omn. iud. num. 236. sic aferentis: Non solum ipsi Clerici habent priuilegium trahendi ad suum forum Ecclesiasticum suos censualistas & reddituarios, verum etiam & arrendatores predicatorum fructuum, quia arrendatores fructuum Ecclesiasticorum habent idem priuilegium, & ita fuit declaratum per Illustrēm &

Adm. Reuerendissimum Episcopum & Cancellarium Castador. die 17. Martij 1567. in causa contentionis oris inter Curiam Ecclesiastican Barcinone, & secularē Regentis Vicariam ciuidem in causa in Curia Ecclesiastica coepit ad instantiam Iohan. Benedicti Gatell, mercatoris arrendatoris fructuum, & emolumenorum Sacrificia Majoris Sedis Barcinone contra Gabrielem Besora Orelanum super solutione decisarū cuiusdam peciae terrae, quam dictus Besora conductam habebat à Iacobo Ginabreda, & recusando dictus Besora soluere, firmavit ius dicto Gatell, tamquam arrendatori in Curia Regentis Vicaria Barcinone, & firmata contentione inter dictas Curias, sicut cum dicta sententia declaratum non esse locum firmitatis iuris factae in Curia seculari, sed dictam causam in Curia Ecclesiastica tractandam. Similis contentio fuit per eundem declarata die 16. Februario.

3. Confirmatur nostra sententia contra aduersarios ex legibus Regni Castellar. lib. 4. noua collect. tit. 1. leg. 1. & 12. in quibus sanctum est ut in obligatiōnibus & contractibus non apponatur iuramentum, ne contrahentes super re mere prophana, ratione iuramenti si submitterent iudici Ecclesiastico, tamen, vt obseruat Molina de inst. tom. 1. tract. 2. dispu. 149. num. 15. in dictis legibus permittitur, ut in contractibus, quibus laici conducunt redditus Ecclesiastorum, & Ecclesiasticorum, apponi possit iuramentum, & idem apponam hīc verba Ioannis de Hevia in Curia Philippica part. 1. §. 5. num. 33. vbi sic ait: [Por derecho real està prohibido al lego renunciar el fuero secular suyo, ni someterse a Ecclesiastico en causas mere profanas, y a los escrivianos hazer semejantes sumisiones. porque por ellas se somete á él, y defrauda la iurisdiccion secular, y por lo mismo se prohíbe á ellos en las dichas causas mere profanas hazer contratos jurados aunque lo uno y el otro se puede hazer sobre rentas, y bienes de Iglesias, Monasterios, Prelados, y Clerigos por razon de ellas.] Sic illa.

4. Vnde Sacra Rota Romana die 28. Maij 1631. coram illustrissimo & amantissimo Domino meo Merlino determinauit emphyteutam Ecclesiastico posse conueniri coram Episcopo pro solutione pensionis, quam decisionem affert, & sequitur amicissimus Antonius de Marinis quotid. refol. cap. 207. num. 4. Hinc docuit Burgius tract. de Laudemio part. 3. infest. 1. Ref. prat. n. 6. & seq. quod laicus potest conueniri coram Episcopo, ut soluat laudem. Et tandem ad omnia supradicta stabilienda ponam hic per extensum rescriptum Alphonsi Regis datum in ciuitate Gaeta die 24. Augus. anno 1436. tenoris sequentis.

5. [Alphonsi, &c. Vicereges, &c. Nobilibus eiusdem Regni Siciliae, Magistro Iustitiario, & iudicibus Magnar. Regis Curia, necnon Capitanco; Prætori, iudicibus iuratis, cæterisque Officialibus viris Panormi, ad quos prælentes peruenient, aut pertineant quomodolibet infra scripta præsentibus, & futuris Regis Consiliariis, familiaribus dilectis salutem. Cum Serenissimus Dominus noster Rex prædictus ad supplicationem sue Maestatis porrebat per Reuerendissimum in Christo Patrem N. de Tudsichis Archiepiscopum Panormitanum prouiderit, & mandauerit sub hac forma: Alphonsus Dei gratia, &c. Nobilibus, Viceregi, Magistro Iustitiario, iudicibus Magna nostræ Curia Regi Siciliae ultra Pharam, necnon Prætori, Capitanco, iudicibus iuratis, & Officialibus quibuscumque felicis viris Panomni Regni eiusdem, ad quos prælentes peruenient, seu quomodolibet spectare noscantur, corumque Officialium loca tenentibus, præsentibus & futuris. Consiliariis, familiaribus, & fidelibus nostris dilectis salutem

De Immunit Eccles. Resol. CCLIV. &c. 239

tem & dilect. Nuper Nostræ Majestati porrecta supplicatio per Reuerendissimum Confilatorem & Oratorem nostrum N. de Tudischis Archiepiscopum Panormitanum continebat: Cum de iure communii fuerit & sit, quod seculares personæ obligatae Ecclesiæ, Clericis, & spiritualibus personis ratione honorum corrum, possint eorum iudicibus spiritualibus conueniri & per aliquos Officiales nostros in urbe praedicta huius iuri contravenient fit, nolendo, neque permittendo, ut hi qui sunt præmissa ratione Ecclesiæ, Clericis, & spiritualibus personis, & signanter iurisdictionem Archiepiscopatus iam dicti obligati pro iuribus & bonis suis consentire, vt per Officiales praedicti Reuerendi Archiepiscopi constringatur, non aduententes ad spirituales censorias, & alias peccatas, que contra violatores libertatis Ecclesiasticae, seu contra turbatores, ne cause de iure antiqua consuetudine ad forum Ecclesiasticum pertinentes, introducatur à iure praeditæ dignoscitur, dignaremus super præmissis de nostra Majestatis auxilio eidem subvenire. Nos itaque attenedentes præmissas supplications fore & esse iustas, & rationi consonas, licet alias vobis scripsierimus, & tradidimus in mandatis, quod in iurisdictionem praefati Reuerendi Archiepiscopi tam quoad secularis cuiuscumque conditionis, quam ad Ecclesiasticas personas nullo modo vos intromittere deberetis, vobis tamen de certa nostra scientia, & expressè ad abundantiam cautelam dicimus, & praticiendo mandamus, quatenus visis praæsentibus, omnes, & quascumque personas obligatas, & obnoxias Ecclesiæ, Clericis, & personis spiritualibus ratione honorum suorum, & iurium praedictorum per speciales Officiales ipsius Reuerendi Archiepiscopi compelli, & constringi iustitia mediante finitis, & permittatis, & non contraveniantis, seu aliquem venire permittatis, si nobis seutio cupitis, cum sic iustitia exigente exigendum duximus. Nos enim eidem Archiepiscopo & eius Curia ad abundantiam cautelam, cuique vestrum, contradictione non obstante, damus, & concedimus plenam potestatem per iuris remedia contra praedictos & alios, qui de iure, vel antiqua consuetudine in foro Ecclesiastico respondere tenentur, procedendi, cognoscendi, & decidendi, ac definita per eos debita exequutioni mandandi iubemus. Datum in ciuitate Gaetæ 24. die Augusti anno à Nativitate Domini MCCCCXXXVI. Rex Alfonfus. Eapropter vobis & vestrum cuilibet dicimus, & mandamus Regiam provisionem præsertam iuxta sui serient, & tenorem eidem Reuerendo Panormitanio Archiepiscopo, cuiusque spiritualibus Officialibus, & Curia tenetis firmiter, & obseruetis ac teneri, & iniurialiter obseruari faciat, per quos decet, dubio & contradictione quibuscumque remotis. Datum in urbe Panormi die 5. Octobr. anno à Nativ. Domini MCCCCXXXVI. Rogerius de Parata. Baptista de Plantamore. Domini Vicereges mandaron mihi Benedicto de Pisano. Ex Regia Cancellaria Regni Siciliae extracta est præsens copia, fol. 69. & ex Regio Officio Protonotarii fol. 14. J.

6. Igitur ex omnibus supradictis appetet non solum ex sacris Canonibus, & doctorum consensu, sed etiam ex ore ipsius Regis, seculares obligatos Ecclesiæ, Clericis, & spiritualibus personis ratione honorum eorum coram iudicibus Ecclesiasticis conueniri posse & debere; & idem quia Ministri Regij de hoc Abbatem Ponormitanum tunc nostrum Archiepiscopum contra ius inquietabant, Alfonfus Rex in illos per supradictum Decretum inuehitur, in quo id quod de iure Ecclesiasticis competebat, præcepit ut eis iniurialiter serueretur. Et idem tanti Re-

gis vestigijs inherendo, habent in hoc casu & similibus Principes laici præclarum exemplum Ecclesiasticam libertatem, vt par est tuendi. Vnde ex supradictis haec tenus deducit infertur nostram opinionem procedere contra Valboam & Osacum ubi supra, etiam agatur actione ex locato ad mercedem; nam si laicus potest conueniri coram Ecclesiastico, siue actione reali, siue personali vt ex legato; & locato, vt supra ex Innocent. & Abbatore probatum est. Idem dicendum est si agatur ex locato ad mercedem, quia actio ex locato ad mercedem est personalis, vt tradic Felinus in cap. si Clericus laicum, de foro compet. num. 4. & ita hanc sententiam docet Bellettus in disquis. Cler. part. i. tit. de favore Cleric. reali. §. 5. num. 10.

7. Restat modo responderem ad argumentum contrarium nempe actionem sequi debere forum rei, ad quod posset aliquis respondere, illam regulam pati exceptionem. Sed aliter respondit Valboa in lel. Salmasie, ad text. in cap. si Clericus laicum, de foro compet. num. 6. existimat enim quod inter duo iuris principia ferè contraria medium rectè à Pontifice electum est, & constitutum. Alterum est actionem sequi forum rei, alterum vero Clerici bona patrimonialia fori priuilegio gaudere; medium ergo est, quando laicus probabilitate negare potest rem esse Ecclesia, vel Clericus, tunc enim cognitione pertinet ad sæcularem, seruata illa regula, quod actori forum rei sequi tenetur, id enim denotat text. cap. si Clericus, ibi, Res proprias esse assuerat, assuerat enim est constant, & verofimiliter affirmare, vt notatur in l. quod assuerat. C. de probationibus. sic Anton. & Cardinals num. 9. Iuana & Abbas num. 13. Alexan. de Neu, & Felinus in principio. Osacum l. 2 ff si in ins. vocatu. Abbas lib. 1. var. cap. 4. num. 4. Menochius de re recuper. rem. 5. num 21. prudens ergo iudex arbitrabitur, san laici negatio probabilis sit, vel non: nam si res verofimiliter temporalis est, pertinet ad laici iudicis cognitionem; si vero Ecclesiastica, ad Ecclesiasticum, si procedit text. d. cap. si Clericus laicum, cuius praxis propriæ obseruatur in specie text. in cap. final. de iudiciis. Cum enim ibidem laici à Religiosis conuenirentur super quodam officio sæculari, quod laici ad se pertinere alleabant coram iudice sæculari, proposita fuit conuenio à Monasterio, quoniam cum laici probabilitate negassent ex eo, quod officium illud sæculare esset, debui Monasterium, forum rei, sequi, ex textu nostro, & hac omnia docet Valboa loco citato. Vnde Rippol. in var. refolur. cap. 1. de iuris d. omn. ind. num. 238. Ex his aduerterat Aduocatus, qui tuerit causam in Curia Ecclesiastica, quod curet ante omnia iustificare laicum solitum esse solvere Clerico id, quod petitur, quia cum ratione possessionis competit iurisdictione iudici Ecclesiastico in laicum, debet qualitas hæc tribuens iurisdictionem, probari ante omnia, & ea constare. Ita Rippol. Ex quibus omnibus patet responsio ad argumentum pro negativa sententia adductum.

8. Non desinam tamen hic in gratiam curiosorum libertatis Ecclesiasticae obseruare portuisse Ecclesiastum priuilegium, quod Clericis reis competit, extenderem ad Clericos actores, non solum in casu, de quo superius loquui sumus; sed etiam in omnibus aliis, ita, vt non tenerentur sequi forum rei prouocati laici, sed illum traherent ad forum Ecclesiasticum; & idem in facti contingentia frequenter Pontifices solent concedere rescripta, & priuilegia Clericis, vt in quacumque causa, etiam agendo contra laicum, ad forum Ecclesiæ illum venire compellant. Vnde (& hoc à nemine obseruatum video) prorsus refellenda venit, seu potius delenda glossa in cap. si Clericus laicum, de foro compet. ver. de consuet. Nec in contrarium posse

posset quis adducere Bartolum in l. 2. ff. de iuris d.o.m. in d. vbi proponit quæstionem, an fieri possit statutum, vt reus sequatur forum actoris? & respondet, Principem pro subditis posse tale statutum facere, non tamen posse pro subditis aliena iurisdictionis; ergo cum laicus in temporalibus non sit subditus iurisdictionis Ecclesiasticae, non poterit Pontifex illum compellere, quando reus est, vt veniat ad indicem Ecclesiasticum. Sed responderetur quod hæc Bartoli doctrina retroqueri potest pro nostra sententia: si enim princeps laicus potest inter subditos priuilegium dare, vt teus forum actoris sequatur, poterit etiam Pontifex idem pricilegium Clericis concedere respectu aliorum fideliuum, neque obstat quod fideles laici non sint ditecti in temporalibus Pontifici subditis, nam sufficit quod subdantur indirecte, supposito quod spiritualis potestas sufficit ad disponendum circa temporalia, quando id exigit finis spiritualis, & ideo quoties Pontifex huiusmodi priuilegia specialiter aliquibus concedit, non usurpat iurisdictionem temporalem, sed sua potestate superiori virtutis, neque etiam reus cogitur comparare coram indice alieno, sed ab uno indice in alium transfertur causa per Pontificem habentem legitimam potestatem. Et hæc omnia docet, & probat inter doctos iurisconsultos Hispanos, doctiss. Valboa de Magroucio in legion. Salmat. tom. 2. ad text. cap. 2. de indicijs, a num. 50. usque ad num. 55.

RESOL. CCXXXI.

An laicus ratione fructuum Prabende sibi locata, debeat conueniri coram indice Ecclesiastico?

Et an pro bonis, & fructibus Ecclesia posse laicus conueniri coram indice Ecclesiastico? Ex part. 4. tract. 1. Ref. 24.

S. 1. *A*ffirmatiæ respondet Marta de iurisdict.

part. 2. cap. 30. num. 5. vbi sic ait. Laicus ratione fructuum prabenda sibi locata conueniri debet coram indice Ecclesiastico, nec potest remissio nem petere ad indicem sacerdotalem, ex Abbatे in cap. si Clericus laicum, 1. not. col. 4. de foro competent. vbi habetur quod Clericus potest conuenire laicum pro rebus Ecclesiæ coram iudice Ecclesiastico, & pro rebus suis, siue agat actione reali, siue personali. Ita Marta.

2. Et ex personali actione agi posse in iudicio Ecclesiæ contra laicum, docet Valclus de iure emplo. tr. 3. Refol. qmst. 39. num. 14. licet contrarium sentiat Guttierz 16. lege doctinam s. Et tandem.

Sup. hoc in Rei. præter. 1. not. 1. & in tom. 6. tr. 3. Refol. qmst. 39. num. 14. licet contrarium sentiat Guttierz 16. lege doctinam s. Et tandem.

2. Non retineant tamen Hostiensem & Innocentium in cap. cum sit generale, de foro competent. & ibi Butrium num. 9. Marianum Socinum num. 15. Fellenum num. 4. docere, quod Ecclesia laicum ad suum forum trahere nequit, nisi quando proposuerit qualitates furti, vel violentiae: sed tu cogita, si hæc doctrina valeat circa casum propostum, nam dum Ecclesia non solvit penitus tempore statuto, contra legem contractus, adest iniusta & violenta occupatio, & succedit doctrina Innocentij & aliorum. Igitur quanto empythea pensiones denegat, & non solvit, Ecclesiæ priuat iure suo, eique violentiam facit. Ergo coram iudice Ecclesiastico conueniri potest, & debet. Et pro confirmatione supradicto. 1. & in 8. rum omnino vide Maceratensem variar. resolut. lib. 1. Ref. 3. an. not. præter. 1. & 2. resol. 28. per totam, vbi ex multis probat, quod pro bonis, & fructibus Ecclesiæ potest laicus conueniri

coram iudice Ecclesiastico, & præsertim si contra-hentes hoc re unitassent fori priuilegio, & iudici Ecclesiastico se submisissent, quod prohibere non potest Princeps secularis, & si hoc prohiberet per aliquam constitutionem, talis constitutio non vale-ret, vt contra iurisdictionem, & libertatem Ecclesiasticam, vt rectè obseruat Maceratenis vbi supra firmatur, & in Ref. 1. & 2. Confidit, in Ref. 1. & 2. & seq. in aliis cap. decisi. 28. num. 19. & alij.

RESOL. CCLXXXII.

An ne laici conductores bonorum Ecclesiasticorum pos-sint conueniri coram iudice Ecclesiastico, licet sit condere Pragmaticam prohibentem laicis prorogatio-nem iurisdictionis alienæ?

Et an dicta leges prohibeant iuramentum apponi in con-tradicibus, ne ratione ipsius prorogetur iurisdictio Ecclesiastica, si etiam contra Immunitatem Ecclesiasti-cam, & illas statuentes incurant in excommunicatio-nem Bullæ Canæ?

Et notatur, quod de iure communis competit Episcopis ratione iuramenti conuenire laicos in Curia Ecclesiastica.

Et supponitur, quod statuta laicorum, que tollunt Clericis illa, que de iure communis illis competunt, esse contra libertatem Ecclesiasticam, & aliqua alia supponuntur, & explanantur, & tandem queritur, an Clerici possint conuenire laicos coram indice Ecclesiastico pro rebus Ecclesiæ, vel suis; siue agatur actione reali, siue personali; siue ex legato, siue ex locato: Ex part. 4. tract. 1. Ref. 8.

S. 1. *V*identur affirmatiæ respondendum, & ideo leges, in quibus prohibetur, vt in contradictionibus non apponatur iuramentum, ne ratione ipsius prorogetur iurisdictio judicis Ecclesiastici: quas leges defendunt Joseph. Sesse de inhib. cap. 9. §. 3. Pereira de manu Regi apert. 2. cap. 35. num. 2. Petrus Barbosa in l. 1. art. 3. num. 139. ff. de indicijs. Olafus decisi. 32. num. 7. & decisi. 28. n. 19. Gama decisi. 247. num. 2. Cabobo tom. 1. & alias Ref. 32. n. 2. Caravalus de indicijs lib. 1. tit. 5. n. 1121. Non citat. Guilielmus Bened. in cap. Rayninus ver. & vxorem, decisi. 2. num. 53. de testam. & alij penes ipsos quibus addic. Molinam in inst. tom. 1. tract. 2. disput. 149. num. 15. Rebellium part. 2. lib. 16. q. 2. num. 9. & Valboa de Magroucio in prelat. Salmat. tom. 1. cap. 3. de indicijs num. 163. Et hanc sententiam in terminis docet Anguanus de legibus lib. 3. contron. 22. per to-zam.

2. Sed his non obstantibus, ego in 4. part. tract. 1. refolut. 24. contrariam sententiam docui cum Mario Antonino var. lib. 1. refolut. 48. num. 24. Verum quia ibi more meo breuiter, & resolutoriæ hanc testigi quæ stionem, vi sum est mihi per extensum illam probare. Dico igitur præter Maceratensem citatum, hanc sententiam docere Belletum in disquis. Cleric. tit. de fauore Cler. person. §. 2. num. 2. 6. vbi docet laicum posse prorogare iurisdictionem in Episcopum, neque ab eius Superiori posse inhiberi. Idem tenet Marta part. 4. cent. 1. cas. 92. num. 2. quibus adde Riccius part. 2. decisi. 211. num. 5. & Genuensem in praxi Epis. cap. 12. num. 2. prædictum statutum esse contra libertatem Ecclesiasticam, & illud ferentes incurare in excommunicationem Bullæ Cœnæ; & vt haec opinio etiam rationibus fulciatur. Supponendum est primò statuta laicorum, que tollunt Clericis id, quod eis competit de iure communis, esse contra libertatem Ecclesiasticam, vt patet ex cap. 208. sicut cum